

מראי מקומות- בבא בתרא פ"ז

דבעצם שכור לו עכשיו לשעת הגורן, וה"מכירה" נעשה עכשיו, רק שאינו נותן לו מה ש"מכר" לו עד לאחר זמן, וא"כ שפיר אמרי' דאי"ז חשיב אגר נטר.

וע"ע ביד רמה (ק"ב), דביאר דמה דלא אמרי' די ש איסור רבית בשכירות פועלים, היינו משום דלא אמרי' שיש איסור רבית אלא היכא דהי' יכול לתבוע האונאה מיני', וכיון שאינו תובעו משום המתנת מעות, אמרי' דרבית הוא. אבל היכא דבלא"ה אינו יכול לתובעו להחזיר האונאה, אין כאן רבית. ולכן, בשכירות פועלים, דלית בי' אונאה, דהא דומה לעבד כנעני דלית בי' אונאה במכירתו, דנתמעטו עבדים מדין אונאה, א"כ כש"כ פועל ישראל, דהא לא נקנה גופו בכלל [אולם בין לפי ר' יונה, ובין לפי היר רמה, צע"ק לשון הגמ' "זלזולי בשכירות", וי"ל].

לך יפה לך קרקע כל שהוא, וקני כל מה שעליה- פי' תוס', כלומר, החזק בקרקע ע"י יפוי, דהוי כעין נעל גדר ופרץ כל שהוא, ותהא שאולה לך להיות כחצרך לענין זה שתקנה מה שעליה. וע' באור שמח (גירושין א', ו', ד"ה אולם אחר) שהביא ראי' מדברי תוס' אלו דיכול לקנות קרקע ע"י קנין חצר, ודלא כמש"כ הנתיבות (רמ"א, ג').

לך יפה קרקע כל שהוא, וקני כל מה שעליה- ע' בר"י מיגש שהביא מר' האי גאון (בספר המקח) שכ' דתלישת כל שהוא הוא חד אופן מאופני הקנינים. ותמה עליו הר"י מיגש, הרי לכאור' זהו גופא קו' הגמ', משום דתלש כל שהוא קנה, דהא לכאור' אי"ז מעשה קנין. ואם דחינן דקו' הגמ' הוא משום דלא מהני תלישה לקנין א"כ אמר לו לך תליש כל שהוא, וע"ז משני דבאמת אמר לו לך תלש וכו', א"כ לך "יפה" ל"ל, הול"ל לך תלוש, והניח בקו'.

והתנן, הרכינה ומיצה הרי זו תרומה- הק' הרמב"ן, בלא מיצוי נמי הכלי אסור לחולין, ואע"פ שנטף ממנו מאה טיפין, שהרי כל מה שבכלי תרומה הוא. ותי' דאף דכל מה שבכלי תרומה הוא, מ"מ הדין הוא דמאחר שעירה

(א) אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום ולגורן יפה סלע, מותר- פי' הרשב"ם, דכיון שמאותו היום ששכרו עושה עמו, מותר, שאי"ז אגר נטר, דמיד התחיל בפעולתו. והעיר הר"י מיגש, הא קיי"ל דאין שכירות משתלמת אלא לבסוף, וא"כ לכאור' עדיין יש כאן הלואה (וכן הק' הרש"ש). ותי' דמה דאמרי' דאין שכירות משתלמת אלא לבסוף, היינו דאם אינו רוצה לשלם מתחלה, אינו חייב לשלם לו אלא לבסוף. אבל אם למעשה משלם לו מעיקרא, זה נקרא שכירות ולא הלואה, ולכן אין כאן אגר נטר לי'.

(ב) אבל אם שכרו מהיום בדינר ליום ולגורן יפה סלע מותר, וכו'- פי' הרשב"ם, דאם ראשון ראשון קנה, א"כ יכול לחזור בכל יום, וא"כ הו"ל כל יום כשכירות בפנ"ע, וממילא הו"ל אגר נטר לגבי ימי הגורן. והק' הרש"ש, הא בלא"ה קיי"ל דיכול פועל לחזור בחצי יום, וא"כ בלא"ה ק', למה אין כאן אגר נטר. ותי' דעכ"פ כל כמה דלא הדר בי', הוה מושכר לבעה"ב. וכ"כ ר' יונה, והוסיף דמה דקיי"ל דפועל יכול לחזור בחצי יום, היינו משום דכתי' כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, וכל זמן שאינו חוזר בו, הרי הוא נשכר לו בכסף שנתן, ואע"פ שלא התחיל עמו במלאכה.

(ג) ותסברא, זלזולי בשכירות מי אסיר- פי' הרשב"ם, דהיכא דאית בי' אונאה, אז ברור דמה דמוזיל גבי' הוא משום המתנת מעות, אבל בשכר טרחו של אדם ליכא אגר נטר, שהרי דרך פועל להשכיר עצמו בכל שהוא כשאין לו מה יאכל, והלכך הך סיפא ליכא צד רבית כלל. והק' ע"ז ר' יונה, דהא בשכירות כליו ובהמותיו איכא אונאה, ולא אמרי' דבכל דהו מוגר היכא שאינו מוצא מי שהוא לשוכרן. וע"ש שכ' לפרש באו"א, דכמו דמי שמכר לחבירו חפץ עכשיו, אע"פ שמתנה עמו שלא יתן לו החפץ עד לאחר ל' יום, מ"מ יכול לשלם לו עכשיו בזול, ולא אמרי' דאגר נטר הוא, לפי שהוא מכר גמור עכשיו, א"כ ה"ה לגבי שכירות לשעת הגורן, אמרי'

דאס נטלה למוד בה הרי הוא גזלן, ולמה, הרי כיון שהוא אבידה מדעת, א"כ הוי הפקר, והצלוחית שלו הוא לגמרי, אע"כ מבואר מסוגיין דאין אבידה מדעת הפקר. וכ' הקצות דעכצ"ל דמה דאמרי' דכ' הטור דאבידה מדעת הפקר, אין הביאור דכל פעם דאי' בש"ס הלשון "אבידה מדעת" הפקר הוא, אלא דפעמים הוי הפקר, ופעמים אינו הפקר.

כל הנוטל כלי מן האומן ע"מ לבקרו ונאנס בידו חייב - פי' הרשב"ם, דמשנטלה נתחייב באחריותה, ובפח. כ' הרשב"ם דחייב מדין לוקח או מדין שואל (וכן בתוס' כאן הביא ב' הפירושים, וע"ש שכ' נפק"מ לענין אם יכול המשאל להקדישם או לא). וע' בחי' הר"ן (פח.). דתמה על מש"כ הרשב"ם דחייב מדין שואל, דהא מהמשך סוגיין מבואר דאינו שואל, ולכן כ' דבאמת חייב כמש"כ רש"י בב"מ (פא.), שהוא חייב מדין לוקח. אולם יש לתמוה, שהרי הר"ן סותר עצמו בזה, דבנדרים (לא., עכ"פ לפי מה שהגיה רעק"א שם בדברי הר"ן) כ' שהוא חייב מדין שואל, ולא מדין לוקח, וצ"ע. וע' בקהלות יעקב בנדרים (סי' כ"ד) שביאר שי' דהוי לוקח, דהוי כמו לוקחו על תנאי שיתרצה לבסוף, ומתחייב הלוקח ע"ז להחזיר או החפץ או הדמים, וא"כ אם נאנס בעוד שהוא אצל הלוקח, א"כ צריך להחזיר לו הדמים.

לימא דשמואל תנאי היא - הק' הר"י מיגש, איך שייך לומר דשמואל תנאי היא, הרי א"כ טעם דר' יהודה הוא משום דלית לי' להא דשמואל, ואילו במתני' אי' דטעם דר' יהודה הוא משום דע"מ כן שלחו לו, וא"כ משמע דאפי' אם אית לי' לשמואל, מ"מ החנוני פטור. ותי' דאי רק בהא נחלקו, א"כ הו"ל לאשמעינן מחלקותם לענין השמן בלבד, ולמה צריכין לחלוק גם לענין הצלוחית. וכיון דקתני מחלקותם לענין הצלוחית ג"כ, א"כ ממשנה יתירה למדין דנח' בסברא אחרת גם לענין הצלוחית, ובזה אמרי' דהיינו בדין נוטל כלי מן האומן (וגם למסקנא, דנח' באם שואל שלא מדעת שואל הוא או גזלן, יש לפרש כן). וע"ש עוד מש"כ לתרץ באו"א, דאם הי' ס"ל כשמואל, יהי' החנוני חייב, לפי שלא עלה על דעתו של בעל הבית שיטלנה

החבית ונטף שלש טפין, השאר בטל הוא בדפני החבית, לענין שמותר להרבות עליו חולין, והוא בטל בהן ואינו מדמע, שכן הקילו חכמים בכה"ג, שאי אפשר להטריח הציבור יותר מדאי (אבל בהרכינה ומיצה שפיר הוי תרומה).

משום יאוש בעלים נגעו - כ' תוס', דה"ה דהוה מצי לשנויי דהוי תרומה משום דאין ברירה, דכשקרא עלי' שם לא הי' יודע איזה יהא למטה לבסוף. ור' יונה כ' דא"א לתרץ דמשום דאין ברירה הוא, דא"כ הו"ל דאסורה משום תרומה, אבל אם אמרי' "הר"ז תרומה", משמע דתרומה גמורה הוא, וגם צריך ליתנה לכהן, וא"כ לכאוי' מבואר דתרומה ודאית הוא, ולא רק מספק משום דאין ברירה (דמספק לא יהי' צריך ליתנה לכהן, אלא יהי' יכול למוכרה לכהן בזול). וע"ע באילת השחר דכ' דמבואר בדברי תוס' כאן כשי' רש"י בחולין (י"ד), דהיכא דאמרי' אין ברירה, אין הביאור דאין החלות יכול לחול על הספק, ולכן אינו חל כלל, דא"כ כאן לא יהי' תרומה כלל, אלא הביאור הוא דחל אלא דאין ידוע על מה חל, ולכן שפיר י"ל דתרומה הוא מספק.

אבידה מדעת היא - הק' ר' יונה (ד"ה בשלמא בא"ד), באיסור ושמן נמי למה חייב החנוני, הרי אבידה מדעת היא, דכיון דשלח הפונדיון והוי אבידה מדעת ע"ז, א"כ כל מה שיתן בחילופה לכאוי' אינו יכול להתחייב עליה. ותי' דכיון דהחנוני עיכב הפונדיון לעצמו, נתחייב בדמיו ובחלופיו, ובתשלומין גמורים.

אבידה מדעת היא - ע' בקצות (רס"א, א'), שהביא מה שכ' הטור דאבידה מדעת הוי הפקר, ומה שהשיג עליו הבית יוסף, דמשום דאינו מפקח על נכסיו, אי"ז ראי' שהפקירם. וע"ש בקצות דכ' דלכאוי' יהי' מוכח מסוגיין דלא כדעת הטור, אלא כדעת הרמב"ם דס"ל דאבידה מדעת אינו הפקר, דאם בסוגיין הוי הפקר, א"כ מה שייך שיהי' החנוני חייב על הפונדיון, הרי הפונדיון עצמו הפקר, וכל מה שהחנוני יתן בעד הפונדיון מתנה הוא, שהרי הכל הי' הפקר, דכל מה שהאב נתן ביד בנו אבדה מדעת הוא. וכן בצלוחית, דמסקינן

אלול תשפ"ד

החנוני לצרכו ושיתחייב בה, ולכן לא הי'
בכוונתו לפוטרו ע"ז כששלחו לו, וא"כ אם
פטור, ע"כ שהוא משום דלית לי' דשמואל.
וע"ע ברמב"ן מש"כ בזה.